

ВІТАЛІЙ ІВАНОВИЧ СТАРОСТЕНКО

(К 75-летию со дня рождения)

Видатний український учений-геофізик в галузі теорії інтерпретації потенціальних полів, створення автоматизованих систем обробки та інтерпретації на ЕОМ гравіметричних і магнітометричних даних, теорії й методики розв'язання некоректно поставлених задач геофізики, проблеми побудови щільнісних моделей кори і верхньої мантії Землі. Кандидат технічних наук (1966), доктор фізико-математичних наук (1977), професор (1984), член-кореспондент АН України (1985), академік АН України (1990), академік Нью-Йоркської АН (1995). З 1976р. очолює відділ глибинних процесів Землі і гравіметрії Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України, заступник директора (1975-1991) і директор цього інституту з 1992р., заступник академіка-секретаря (1978-1988), академік-секретар Відділення наук про Землю та член Президії НАН України (1988-2004). Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1984, 1995), Заслужений діяч науки і техніки України (1997).

Віталій Іванович Старостенко народився 13 квітня 1935р. у Києві в родині інженерів-технологів цукрової промисловості. Київського державний університет закінчив у 1958р. за фахом "інженер геолог-геофізик". З 1958р. по 1961р. працював інженером-оператором, інженером-інтерпретатором і начальником загону у польових партіях Київської геофізичної розвідувальної експедиції тресту "Укргеофізрозвідка". У 1961р. поступив в аспірантуру Інституту геофізики АН УРСР, де його наставником був один із найдосвідченіших геофізиків І.А.Балабушевич. З 1964р. працює у цьому інституті на посадах від молодшого наукового співробітника до директора.

У 1966р. Віталій Іванович успішно захищає кандидатську дисертацію і здобуває вчений ступінь кандидата технічних наук. Докторську дисертацію на тему "Вопросы теории и методики интерпретации гравиметрических наблюдений устойчивыми численными методами" він захищає у 1977р. у Московському державному університеті. Від 1976р. очолює відділ глибинних процесів Землі і гравіметрії Інституту геофізики АН УРСР. Свою наукову діяльність Віталій Іванович вправно поєднує з організаційною роботою як в інституті, так і у Відділенні наук про Землю НАН України, де він є академіком-секретарем.

У 1966р. Віталій Іванович успішно захищає кандидатську дисертацію і здобуває вчений ступінь кандидата технічних наук. Докторську дисертацію на тему "Вопросы теории и методики интерпретации гравиметрических наблюдений устойчивыми численными методами" він захищає у 1977р. у Московському державному університеті. Від 1976р. очолює відділ глибинних процесів Землі і гравіметрії Інституту геофізики АН УРСР. Свою наукову діяльність Віталій Іванович вправно поєднує з організаційною роботою як в інституті, так і у Відділенні наук про Землю НАН України, де він є академіком-секретарем.

Праці В.І.Старостенка (а їх понад 500) сприяли визнанню України як країни з розвинутою на світовому рівні геофізикою. Він один з перших в СРСР розпочав обробку й інтерпретацію геофізичних даних на ЕОМ.

Актуальні праці професора Старостенка видані не лише в Україні та Росії, а й в Австрії, Англії, Італії, Індії, Китаї, Нідерландах, Польщі, Румунії, США, Туреччині, Франції, Чехословаччині, Швейцарії, Швеції, Японії. В.І. Старостенко – один з авторів фундаментального видання “Гравивразведка. Справочник геофизика” (1981, 1990). Його працю (з співавторами) “Автоматизированная система оперативной обработки данных гравиметрии и магнитометрии” (1972) у 1973р. відзначено Золотою медаллю ВДНГ СРСР.

Мабуть, доречно буде назвати хоча б найважливіші монографії В.І. Старостенка крім уже згаданих. Це – “Определение вертикальных производных потенциала притяжения по результатам наблюдений с горизонтальным градиентометром” (1970), “Устойчивые численные методы в задачах гравиметрии” (1978), “Методика решения прямых задач гравиметрии и магнитометрии на шарообразных планетах” (1986).

Віталій Іванович здійснив численні наукові відрядження до НДР, Угорщини, Швейцарії, Чехословаччини, Болгарії, Польщі, Нідерландів, Італії, ФРН, Гвінеї, США, Франції, Китаю, Данії, Туреччини, Іспанії, Люксембургу, Англії та ін. Там він виступав із науковими доповідями, знайомився з постановкою геофізичних досліджень, лабораторною базою, підготовкою молодих спеціалістів. З багатьма країнами Інститут геофізики ім. С.І. Субботіна проводить спільні договірні роботи. У 1996–2002 рр. В.І. Старостенко був членом Науково-організаційного комітету (Scientific Steering Committee) Міжнародної програми EUROPROBE Європейського наукового фонду, неодноразово був співредактором спеціальних випусків журналу “Tectonophysics”, експертом INTAS проектів та ін. Віталій Іванович брав участь у багатьох морських експедиціях, де проводив дослідження в рамках численних міжнародних наукових програм і проектів. Результати наукових експедицій, одержані в різних ділянках Світового океану, стали підґрунтям для написання фундаментальних праць, присвячених будові земної кори і верхньої мантії Землі.

Завдяки новітнім теоретичним і практичним розробкам В.І. Старостенку вдалося одержати нові дані про структуру фундаменту Дніпровсько-Донецької западини, підошву залізорудних родовищ Великого Кривого Рогу, глибинну будову північної частини Сибірської платформи, будову родовищ корисних копалин Красноярського краю, верхньої мантії північної частини Індійського й Атлантичного океанів, Чорного моря, шельфу Гвінеї тощо.

Незважаючи на наукову і організаційну зайнятість, В.І. Старостенко багато часу та енергії віддає громадській діяльності. Він очолює фахову раду по захисту докторських дисертацій в Інституті геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України. Він – член секції геології, географії й геофізики Комітету по Державних преміях України в галузі науки і техніки, член редколегії журналів “Космічна наука і технологія”, головний редактор міжнародного “Геофизического журнала”. Під його науковим керівництвом захистили дисертації понад 30 молодих науковців з України, країн СНД і далекого зарубіжжя.

Редакційна колегія поздоровляє ювіляра та бажає йому міцного здоров’я, нових наукових звершень та творчого довголіття.